

कुम्हार की कहानी

युधिष्ठिर नाम का कुम्हार एक बार टूटे हुए घडे के नुकीले ठीकरे से टकरा कर गिर गया। गिरते ही वह ठीकरा उसके माथे में घुस गया। खून बहने लगा। घाव गहरा था, दवा-दारु से भी ठीक न हुआ। घाव बढ़ता ही गया। कई महीने ठीक होने में लग गये। ठीक होने पर भी उसका निशान माथे पर रह गया।

कुछ दिन बाद अपने देश में दुर्भिक्ष पड़ने पर वह एक दूसरे देश में चला गया। वहाँ वह राजा के सेवकों में भर्ती हो गया। राजा ने एक दिन उसके माथे पर घाव के निशान देखे तो समझा कि यह अवश्य कोई वीर पुरुष होगा, जो लडाई में शत्रु का सामने से मुकाबिला करते हुए घायल हो गया होगा। यह समझ उसने उसे अपनी सेना में ऊँचा पद दे दिया। राजा के पुत्र व अन्य सेनापति इस सम्मान को देखकर जलते थे, लेकिन राजभय से कुछ कह नहीं सकते थे।

कुछ दिन बाद उस राजा को युद्ध-भूमि में जाना पड़ा। वहाँ जब लडाई की तैयारियाँ हो रही थी, हाथियों पर हौदे डाले जा रहे थे, घोड़ों पर काठियां चढाई जा रही थी, युद्ध का बिगुल सैनिकों को युद्ध-भूमि के लिये तैयार होने का संदेश दे रहा था। राजा ने प्रसंगवश युधिष्ठिर कुंभकार से पूछा- "वीर ! तेरे माथे पर यह गहरा घाव किस संग्राम में और कौन से शत्रु का सामना करते हुए लगा था?"

कुंभकार ने सोचा कि अब राजा और उसमें इतनी निकटता हो चुकी है कि राजा सचाई जानने के बाद भी उसे मानता रहेगा। यह सोच उसने सच बात कह दी कि- "यह घाव हथियार का घाव नहीं है। मैं तो कुंभकार हूँ। एक दिन शराब पीकर लड़खड़ाता हुआ जब मैं घर से निकला तो घर में बिखरे पड़े घड़ों के ठीकरों से टकरा कर गिर पड़ा। एक नुकीला ठीकरा माथे में गड गया। यह निशान उसका ही है।"

राजा यह बात सुनकर बहुत लज्जित हुआ, और क्रोध से कांपते हुए बोला "तूने मुझे ठगकर इतना ऊँचा पद पा लिया। अभी मेरे राज्य से निकल जा।" कुम्भकार ने बहुत अनुनय विनय की, "मैं युद्ध के मैदान में तुम्हारे लिये प्राण दे दूँगा, मेरा युद्ध-कौशल तो देख लो।" किन्तु, राजा ने एक बात न सुनी। उसने कहा कि भले ही तुम सर्वगुणसम्पन्न हो, शूर हो, पराक्रमी हो, किन्तु हो तो कुम्भकार ही। जिस कुल में तेरा जन्म हुआ है वह शूरवीरों का नहीं है। तेरी अवस्था उस गीदड़ की तरह है, जो शेरों के बच्चों में पलकर भी हाथी से लड़ने को तैयार न हुआ था।"

इसी तरह राजा ने कुम्भकार से कहा, "तू भी, इससे पहले कि अन्य राजपुत्र तेरे कुम्हार होने का भेद जाने, और तुझे मार डाले, तू यहाँ से भागकर कुम्हारों में मिल जा।"

अंत में कुम्हार वह राज्य छोड़कर चला गया।

ਨ੍ਮਾਨ ਕੀ ਕਹਾਂਗੀ

ਧਿਣਖਿਨ੍ਹ ਨਾਮ ਕਾ ਨ੍ਮਾਨ ਏਕ ਰਾਰ ਏਂਕੁ ਘੁੱਕੇ ਨੈਕੀਲ ਵੀਕਰ ਮੈਂਕਰਾ ਕਰ ਗਿਰ ਗਥਾ। ਗਿਰਤੌਂਹੀ ਵਫ ਵੀਕਰਾ ਉਮਕ ਭਾਥ ਮੈਂਖਮ ਗਥਾ। ਪੜ੍ਹ ਰਫਨ ਲੇਗਾ। ਖਾਰ ਗਦਰਾ ਥਾ, ਰਾ-ਰਾਨ ਮੱਛੀ ਵੀਕ ਨ ਫਸ੍ਤੂ। ਖਾਰ ਰਾਫਤੁ ਫੀ ਗਥਾ। ਕਹੋ ਭਜੀਨ ਵੀਕ ਫੜੈ ਮੈਲਗ ਗਥਾ-ਵੀਕ ਫੜੈ ਪੜ ਫੀ ਉਮਕਾ ਨਿਸਾਨ ਭਾਥ ਪੜ ਰਫ ਗਥਾ।

ਕੁਝ ਟਿਨ ਰਾਹ ਧਪਨ ਮੈਂ ਮੈਂਗਿਨ੍ਹ ਪੜਨ ਪੜ ਵਫ ਏਕ ਰਿਮੁਰ ਮੈਂ ਭੋਲਾ ਗਥਾ। ਵਫਾਂ ਵਫ ਰਾਰ ਕ ਮੱਵੇਕ ਮੈਂਕੁਗ੍ਰੀ ਫੜੇਗਾ। ਰਾਰ ਨ ਆਕ ਟਿਨ ਉਮਕ ਭਾਥ ਪੜ ਖਾਰ ਕ ਨਿਸਾਨ ਰਾਪੈ ਤੈ ਮੈਭਾਨ ਕਿ ਬਫ ਮੁਵਮਾ ਧ ਕਹੋ ਵੀਰ ਪੜਖ ਫੜ੍ਹਾ, ਏਲੈਟਾਂ ਮੈਸੂਰੂ ਕਾ ਮਾਮਨ ਮੈਂ ਮੁਕਾਰਿਲਾ ਕਰਤੁ ਕੁ ਖਾਧ ਲ ਫੜੇਗਾ ਫੜ੍ਹਾ। ਬਫ ਮਭਾਅ ਉਮਨ ਤੈ ਮੈਪਨੀ ਮੱਚੋ ਮੈਂਕੁ ਹੀ ਪੜ ਰਾਂਡੀਵਾ। ਰਾਰ ਕ ਪੜ੍ਹ ਵ ਮਨ ਮੁਨੌ ਪਤਿ ਉਮ ਮਮਦੁਨ ਕ ਟੈਪੇਕਰ ਏਲਤੁ ਥੈ, ਲਕਿਨ ਰਾਣਹਥ ਮੱਕੁ ਕਫ ਨਹੀਂ ਮਕਤੁ ਥਾ।

ਕੁਝ ਟਿਨ ਰਾਹ ਉਮ ਰਾਰ ਕ ਵੈਦੁ ਰੁਮ੍ਬਿ ਮੋਹਨਾ ਪੜਾ। ਵਫਾਂ ਏਂਧ ਲਤਾਂ ਕੀ ਤੁਹੈ ਰਿਧਾਂਕੀ ਰਨੀ ਥੀ, ਯਾਥਿਧ ਪੜ ਕੰਕੁ ਚਾਲ ਸੇ ਰਫ ਥੈ, ਘੁੱਫੈ ਪੜ ਕਾਠਿਧ ਧਾਫਾਂ ਏ ਰਨੀ ਥੀ, ਧੂੰ ਕਾ ਰਿਗਲੁ ਮਨੀਕ ਕੇ ਵੈਦੁ ਰੁਮ੍ਬਿ ਕ ਲੈਥ ਤੁਹੈਅਰ ਫੜੈਕਾ ਮੰਸੈ ਰਾਂਕਾ ਥਾ। ਰਾਰ ਨ ਪ੍ਰਿਗਵਸ ਧਿਣਖਿਨ੍ਹ ਨ੍ਮਾਨ ਮੁਪੜਾ - "ਵੀਰ ! ਤੈ ਮੈਥ ਪੜ ਬੋਧ ਪੜ ਬਿਮ ਮਾਂਗ ਮੈਓਹ ਕੈਨ ਮੈਸੂਰੂ ਕਾ ਮਾਮਨ ਕਰਤੁ ਕੁ ਲਗਾ ਥਾ?"

ਨ੍ਮਾਨ ਨ ਮੱਹੋਂ ਕਿ ਮਹ ਰਾਰ ਤਾਰ ਉਮ ਭਤੁ ਨੀ ਨਿਕਾਤੁ ਫੜੈਕੀ ਫੜੈਕ ਰਾਰ ਮਹਾਂ ਏ ਨੰ ਕੈਂਗਾ ਫੀ ਉਮ ਭਾਨਤੁ ਰਫਗੋਂ। ਬਫ ਮੱਹੋਂ ਉਮ ਮੱਹ ਰਾਤੁ ਕਫ ਧੀ ਕਿ - "ਬਫ ਖਾਰ ਫ਼ਿਥਿਆਰ ਕਾ ਖਾਰ ਨਹੀਂ ਕੈਂਭਤੈ ਨ੍ਮਾਨ ਨ੍ਮਾਨ ਪੀਕਰ ਲਤਾਪਤਾਤੁ ਫਸ੍ਤੂ ਏਂਧ ਭਾਂਧਰ ਮਨੀਕਲਾ ਤੈ ਪੈਰ ਭਗਿਆਰ ਪੜ ਘੁੱਫੁ ਕੇ ਵੀਕਰ ਮੈਂਕਰਾ ਕਰ ਗਿਰ ਪੜਾ। ਏਕ ਨੈਕੀਲਾ ਵੀਕਰਾ ਭਾਥ ਮੈਂਗੇ ਗਥਾ। ਬਫ ਨਿਸਾਨ ਉਮਕਾ ਫੀ ਕਹੋ"

ਰਾਰ ਬਫ ਰਾਤ ਮੜਕਰ ਰਫਤੁ ਲਿਲੁ ਫਸ੍ਤੂ, ਤਾਰ ਕੁਝੀ ਮੁਕੈ ਪੜ ਪਾ ਲਿਥਾ। ਮਨੀ ਮੰਹੋਂ ਰਾਣ ਮੁਨੀਕਲ ਰਾ।" ਨ੍ਮਾਨ ਨ ਰੋਫਤੁ ਮਨੁਜ ਵਿਨਥ ਕੀ, "ਮਹੈਦੁ ਕ ਮੈਂਨ ਮੁਕੈ ਮੁਨੀਕਲ ਰਾ।" ਨ੍ਮਾਨ ਨ ਰੋਫਤੁ ਮਨੁਜ ਕਿਨ੍ਹ ਰਾਰ ਨ ਆਕ ਰਾਤ ਨ ਮੜੀ। ਉਮ ਕੈਨਾ ਕਿ ਚਲ ਕੀ ਤੁਮ ਮਵਗਲੁ ਮਮੁਕੁ ਸੁਹੁ ਫੜ੍ਹੀ ਪਾਨ੍ਮੀ ਫੜੈਕਿਨ੍ਹ ਤੈ ਨ੍ਮਾਨ ਨੀ। ਇਮ ਕਲੁ ਮੁਕੈ ਰਾ ਏਨ ਫਸ੍ਤੂ ਫੜੈਕ ਸੁਵੀਰ ਕੈਨ ਨਹੀਂ ਕਾਤੀ ਯਵਮਾਂ ਉਮ ਗੀਏਤ ਕੀ ਤੁਹ ਫੜੈਕ ਸੈਂਥ ਮੈਂਲ ਕੇ ਰੋਸ਼ੈ ਪੇਲ ਕਰ ਫੀ ਕਾਢੀ ਮੈਲਚੜ ਕੇ ਤੁਹੈਅਰ ਨ ਫਸ੍ਤੂ ਥਾ।" ਤੇਹੀ ਤੁਹ ਰਾਰ ਨ ਨ੍ਮਾਨ ਮੁਕੈ, "ਤੁਹੀ, ਤੇਮ ਪੇਲ ਕੇ ਮਨੁਹਾ ਏਂਪੜ੍ਹ ਤੈ ਨ੍ਮਾਨ ਫੜੈਕ ਫੜ੍ਹੀ ਏਨ, ਤਾਰ ਤੁਹੈ ਮੈਂਕੁ ਗਕਰ ਨ੍ਮਾਨ ਮੈਂਭੈਲ ਰਾ।" ਮੁਤੁ ਮੁਕੈ ਵਫ ਰਾਣ ਕੈਨ ਮਲਾ ਗਥਾ।

ਮਨੁਹਾ - ਤਾਂਗਾ ਪੰਖੀ